

BUDOUCNOST ŠUMAVY:

DLOUHODOBÁ PROSPERITA ZALOŽENÁ NA OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

AUTOR: BOYD EVISON (LISTOPAD 1994)

OBSAH

Poděkování
Dopis p. Evisona Regionálnímu sdružení Šumava
Specifické kvality Šumavy
Překážky, které brání dosažení uvedených cílů
Silné a slabé stránky
Doporučení
Shrnutí
Seznam příloh

Tuto zprávu zpracoval po tříměsíčním pobytu na Šumavě pan Boyd Evison, Volunteer Executive, na základě žádosti Regionálního sdružení Šumava.

Pobyt pana Evisona zprostředkovala a zajistila česká pobočka International Executive Service Corps. Laskavostí Ministerstva životního prostředí České republiky byly náklady na vydání této zprávy hrazeny z grantu MŽP ČR.

Zprávu přeložil na přání RSS ing. Tomáš Růžička, který měl tu čest pana Evisona při jeho šumavské misi doprovázet.

PODĚKOVÁNÍ

Dovolte mi, abych touto cestou co nejsrdečněji poděkoval Vám všem, kteří jste mi pomáhali splnit úkol, který mi byl zadán.

Zejména bych chtěl vyjádřit svůj hluboký obdiv a poděkování všem starostům na Šumavě, se kterými jsem se setkal a kteří mi ochotně věnovali svůj drahocenný čas.

Dále bych chtěl poděkovat za milé přijetí přednostům okresních úřadů, řediteli národního parku a mnoha jeho zaměstnancům a strážcům, panu poslanci Bečvářovi, tlumočnickům, kteří mě doprovázeli, poradcům z regionální kanceláře ve Frymburku, a mnoha dalším, které jmenovitě neuvádím, ale o to více jim touto cestou děkuji za jejich pomoc.

Na závěr děkuji "naší rodině" Picků za přátelství a péči, kterou mně a mé ženě věnovali a Tomáši Růžičkovi, našemu příteli, kolegovi a věrnému tlumočnickovi.

Regionálnímu sdružení Šumava
Boyd Evison, poradce IESC

Projekt č. 25 187
Kvilda, 2. prosince 1994

Bylo pro mne velkou ctí pracovat pro Vás v minulých třech měsících. Velice si vážím toho, že jsme měli s mojí ženou možnost žít v rodině pana Picka. Šumava je krásné místo. Velice se přimlouvám za to, abyste při rozvoji místní ekonomiky chránili její vzácné a výjimečné ekosystémy, díky nimž je Šumava tak hodnotnou a pozoruhodnou oblastí.

Regionální sdružení Šumava je z hlediska zabezpečení rozvojových cílů regionu velice důležitou organizací. Úspěchy, které jste Vy i Vaše země dosáhly od roku 1989, téměř připomínají zázrak. Na Šumavě, v jedné z nejpozoruhodnějších oblastí na světě, dnes kladete základy dlouhodobé péče a moudrého využívání. Díky rozhovorům s Vámi jsem měl vzácnou možnost poznat Šumavu tak, jak se to pravděpodobně podařilo jen málo lidem, kteří přicházejí zvenku. Doporučení, která Vám nabízím, vycházejí z tohoto mého poznání, a také z mých 41-letých zkušeností, které jsem získal v oblasti cestovního ruchu a při řízení a správě národních parků. Spojené státy a Česká republika jsou v mnohém velice odlišné země, avšak jak se ukázalo, existují jistě principy a postupy, které se dají shodně aplikovat i ve velice rozdílných oblastech. Přinejmenším však Vám mohu poradit v tom, jak se vyhnout chybám, kterých jsem se dopustil sám, anebo kterých se dopouštěli jiní. Tato zpráva je stručná, přesto však obsahuje řadu specifických a konkrétních námětů a doporučení. Pokud to bylo vhodné, doplnil jsem je analýzou a vysvětlujícími poznámkami. Některá doporučení však mluví sama za sebe a nevyžadují další vysvětlení.

Pokud se některá z nich neshodují s Vašimi názory a stanovisky, prosím, nevykládejte si je osobně. Rozdílné zkušenosti vedou často i k rozdílným názorům. Tato rozmanitost je však obdobně žádoucí o oblasti výměny názorů, jako u přírodních ekosystémů. Vedle zprávy předávám Sdružení některé další dokumenty a materiály, které Vám mohou být užitečné. Mám velký zájem o budoucnost Šumavy, a tento můj zájem potrvá, dokud budu živ. Přejí Vám ze srdce hodně úspěchů.

Boyd Evison

SPECIFICKÉ KVALITY ŠUMAVY

Dějiny Šumavy byly dramatické. Události posledních 50 let výrazně ovlivnily vývoj počtu obyvatel, prostorové vazby i rozvojové možnosti regionu. Možná, že jediným příznivým důsledkem těchto událostí byla právě ona zcela "výjimečná" ochrana přírodních hodnot po většinu tohoto období. Tato okolnost, společně s dřívějšími pokusy v oblasti ochrany přírody a výzkumu, umožnila založení Národního parku Šumava. Tento národní park se také může stát Vaším největším bohatstvím.

Národní park patří Vám a vždy by měl disponovat tak kvalitním prostředím, které Vám bude závidět celý svět. S výhodou tohoto bohatství jsou však samozřejmě spojeny i jisté závazky a povinnosti. Je to národní park, jehož kvality jsou tak vysoko hodnoceny (a mohou být ještě více) Vašimi spoluobčany a lidmi z celého světa. Budete-li o národní park pečovat tak, jak si zaslouží, pak zajistíte budoucím generacím nedozírné bohatství a výhody, z toho plynoucí.

Šumavský národní park, biosférická rezervace (BR) a chráněná krajinná oblast (CHKO), která jej obklopuje, společně vytváří jednu z nejcennějších přírodních oblastí na světě, která v sobě zahrnuje navíc jedinečné historické lokality. Krása starobylé šumavské krajiny spočívá v její subtilnosti a snad i proto je tak vyhledávanou a přitažlivou oblastí pro návštěvníky. Hodnota vědeckých informací, které jsou v ní zakódovány, je nevyčísitelná. Šumavský terén je relativně náročný a hustá síť cest a turistických stezek jej činí snadno přístupným. Do mnoha výchozích míst se lze dostat auty a odtud dále putovat pěšky, na kole či na lyžích. Záliba Evropanů v cestování a pohybu "vlastní" silou způsobuje, že se velké počty návštěvníků dostávají až ke hranici přísně chráněných území. V tom spočívá velký rozdíl oproti většině národních parků v USA, kde pohodlnost návštěvníků a jejich závislost na autě, v kombinaci se špatnou dostupností "divočiny", je často sama o sobě dostatečnou ochranou.

Stovky kilometrů přístupových cest, které protínají chráněné oblasti Šumavy, umožňují návštěvníkům daleko větší přístup do těchto oblastí, než je tomu u typických národních parků v USA. Jádrová území vyžadují

přísnou ochranu. Je také třeba věnovat pozornost a ochranu přírodním spojovacím koridorům a zabránit působení lidské činnosti uvnitř i na okraji těchto území. Jde totiž o poslední fragmenty neporušené přírody ve střední Evropě a veřejnosti by měl být dovolen přístup do těchto území pouze ve výjimečných případech.

Šumavská rašeliniště, slatě a mokřady skýtají podmínky pro život nesmírně pestrému spektru flóry a fauny, přičemž některé druhy rostlin a živočichů se nacházejí pouze zde a jejich výskyt je tedy v rámci Evropy ojedinělý. Nejpřísněji chráněné oblasti Boubína a malá, již dlouho chráněná území v okolí Černého a Čertova jezera, disponují mimořádnými přírodovědnými hodnotami. Navíc poznatky, získané mnohaletým vědeckým studiem, z nich činí vynikající ukázkou toho, čeho lze dosáhnout dlouhodobými ochrannými opatřeními. Šumavské přírodní rezervace i další chráněná území přírody představují "referenční body", jejichž vědecký význam přesahuje hranice České republiky.

Vedle slatí a mokřadů nebyly původně zalesněny pouze roztroušené oblasti na vrcholcích hor, ledovcové kary a izolovaná skaliska. Původní lesy byly smíšené, s bylinným patrem, s převahou smrku a buku.

Postupná kolonizace v minulosti, spojená s intenzivním využíváním lesa, přivedla změny ve skladbě lesních porostů a změny ekosystémů, které byly součástí původního lesa. Intenzivní těžba byla vyvolána rozvojem sklářství a dalšího průmyslu, potřebou stavebního a palivového dříví. Vytěžené plochy byly postupně zalesňovány kulturním smrkem. Tyto činnosti vážně poškodily životní prostředí a s některými následky se Šumava potýká dodnes.

Tato monokulturní společenstva jsou velice zranitelná a obtížně se brání působení větrných smrštů a hmyzu. Situaci dále zhoršují kyselé deště a proces globálního oteplování. Z těchto důvodů lze považovat za oprávněné snahy, jejichž cílem je návrat k přirozeným a stabilnějším podmínkám. Správci sousedního Bavorského národního parku na to spoléhají, a to se zřejmým úspěchem, na účinnost přírodních procesů v boji s kůrovcovými kalamitami. Na území Národního parku Šumava je součástí opatření v boji proti kůrovci těžba, a to v nejpřísněji chráněných oblastech (v první zóně). Zkušenosti z jiných oblastí nás přesvědčují o tom, že takovýto postup obvykle vede ještě k většímu zamoření a náletům. Navíc, technologie těžby, která se zde i v jiných částech parku používá, vyvolává vážnou kritiku. Nadměrné používání těžké techniky může mít vážné dopady na lesní a luční ekosystémy, které často daleko přesahují místo lokálního postižení. Dokonce i těžba pomocí vrtulníku může narušit přirozenou aktivitu fauny a v každém případě působí hluk velice nepříznivě na návštěvníky. Naproti tomu má využívání koní pouze minimální negativní dopady, přičemž samotný způsob svážení dřeva tímto způsobem může mít, ve vztahu k návštěvníkům, žádoucí demonstrativní a výchovný význam. Především tento efekt a přínos by mohl vyvážit "efektivnost" používání těžké techniky. Šumavský region je oblastí divoké krásy, se zajímavými a atraktivními kulturními rysy, je oblastí s nevyčísitelnou vědeckou hodnotou. Každá z uvedených charakteristik je přitom jistým kompromisem, jako důsledek staletého působení člověka v této oblasti. Výzva, před kterou dnes stojíte, spočívá v tom, jak kapitalizovat rekreační a vědecký potenciál při zachování přírodních systémů a procesů na území parku, krajinářských a kulturních hodnot, které spoluvytvářejí celkovou jedinečnou kvalitu tohoto území.

Prekážky, které brání dosažení uvedených cílů

Pro vzájemnou komunikaci jsou důležitější naše činy spíše než slova. Když se slova s činy rozcházejí, pak se z komunikace vytratí integrita. Těžba dřeva, kterou organizuje park, představuje právě onu protikladnou aktivitu, která vyvolává u veřejnosti pocity nechápavosti a rozhořčení. Používání motorových vozidel se znakem NPŠ v místech, kam ostatní veřejnost nesmí vjet, může vyvolat u návštěvníků (i když často neoprávněně) nekooperativní chování a jednání. Nasazení vrtulníků nebo jiné hlučné techniky v místech, která jsou jinak oázou klidu a divočiny, ospravedlňuje v myslích některých návštěvníků jejich vlastní hlučné chování. Zásahy do života místních obyvatel, třebaže mohou být motivovány těmi nejlepšími důvody, vždy znamenají citlivou záležitost. Pokud lidé mají pocit, že nemohou svými názory ovlivnit rozhodování parku, které se dotýká jejich zájmů, pak se budou k existenci parku stavět negativně. Park nutně potřebuje šťastné a spokojené návštěvníky, obyvatele i sousedy.

Je proto nezbytné kultivovat a pěstovat postoje založené na otevřenosti, přátelskosti a pochopení u všech osob, jejichž posláním je služba veřejnosti, bez ohledu na to, zda se jedná o státní zaměstnance či pracovníky v soukromém sektoru.

Pokud by vedoucí pracovníci parku odmítali pozvání k diskusi o svých plánech, připravovaných akcích, o celkové politice ochrany přírody od lidí, jichž se tato opatření přímo dotýkají, pak by mohla být budoucnost parku vážně ohrožena. Pro některé lidi by to byl jistě signál, že pracovníky parku osud lidí příliš nezajímá, anebo že nemají legitimní zdůvodnění pro své jednání.

Na druhé straně, pokud je jednání zaměstnanců parku a jeho motivy předmětem spekulací a hanlivých urážek, nebo pokud je zpochybňována jejich kompetentnost, inteligence či etika jednání, lze pochopit jejich snahu vyhnout se setkáním a schůzkám.

Myslíme-li si o někom automaticky to nejhorší nebo bez dostatečné znalosti důvodů předem odsuzujeme to či ono jednání a postup, pak stavíme překážky komunikaci a bráníme tomu, aby byly nalezeny a realizovány společné cíle.

Osoba, která byla pokutována či pokárána za to, že porušila nařízení a pravidla, nemusí vždy vypovídat pravdivě a objektivně o skutečných důvodech své "persekuce". Bezvýhradné přijetí výpovědi této osoby je nefér a ve svých důsledcích může vést k "zákopové" mentalitě zaměstnanců parku, k pocitu, že jakákoliv komunikace stejně nemá smysl.

Nastane-li například situace, kdy je stažena z oběhu nějaká publikace jen proto, že by mohla oslabit argumenty, ospravedlňující současnou politiku či postup, pak tato situace bude mít za následek, že se naruší integrita a důvěryhodnost (jakékoliv) organizace a dojde k poklesu důvěry a morálky i u jejích zaměstnanců. Ještě horší dopad by však mohl mít postup, který by naznačoval zaměstnancům, že jejich služební kariéra by mohla být ohrožena, pokud výsledky jejich výzkumu a pozorování povedou k jiným závěrům, než s jakými se ztotožňuje vedení parku, ministerstvo, či vlivné politické osobnosti.

Pokud je chod národního parku závislý na příjmech, které pramení z (ekonomického) využívání hlavních složek jeho ekosystémů, pak se jedná skutečně o absurdní situaci. Manažeři a správci parku jsou tím donuceni akceptovat praktiky a postupy, které vedou k poškozování přírodních zdrojů a ke zvyšování zisku (jedná se například o jakékoliv využívání těžké terénní techniky). Takovéto jednání lze zhruba přirovnat k situaci, v níž by radní Českého Krumlova, v zájmu zachování jeho historických a kulturních hodnot, přistoupili k rozprodeji zdíva a trámů historických budov, dláždění v uličkách a poté předali město záchrannému týmu. Složitost zonace a jejích hranic a různé režimy managementů, platné pro jednotlivé zóny, působí zmatek ve veřejnosti. Další prohloubení fragmentace území by však situaci ještě zhoršilo. Dosud například neexistuje jednoduchá skládačka (informační prospekt), jež by obsahovala jednoduchou mapu a stručný vysvětlující text, která by pomohla odstranit nedorozumění. Také zde neexistuje jednotný systém značení, jež by vycházel z promyšlené koncepce značení pro celý region. Zdá se, že neexistuje místo, kam návštěvníci mohou a dřevorubci ne – právě naopak. Měla by existovat celá řada takovýchto míst a jejich výskyt by měl být široce publikován.

Konflikt s parkem uváděli starostové ve výčtu hlavních problémů jen zřídka. Mnohem více je tíží problémy restitucí a privatizace, respektive možné nepříznivé důsledky, vyplývající z následného necitlivého chování případných nových vlastníků. Na druhém místě byly uváděny nepříznivé důsledky odsunu původního obyvatelstva a přetržení kontinuity historického vývoje a narušení kulturní identity v regionu.

Mnoho z nich se také zmiňovalo o vysoké míře nedůvěry domácího obyvatelstva a o jeho málo vyvinutém smyslu pro osobní zodpovědnost, o absenci dostatečného zájmu na zlepšování současných i budoucích životních podmínek. I tato okolnost je pokládána za jednu z příčin nedostatků v kvalitě ubytovacích, stravovacích a ostatních služeb.

Minulý způsob zemědělského hospodaření Šumavu poznamenal. Obecně byl nevhodný a necitlivý k životnímu prostředí. Dodnes jej stále připomínají monolity zemědělských budov a areálů, dominující vzhledu mnoha měst a obcí.

Park je často obviňován z problémů, které možná způsobil nebo nezpůsobil. Mnozí jsou přesvědčeni o tom, že park brání rozvoji regionu a ekonomiky, uplatňováním příliš restriktivních opatření, např. v oblasti výstavby a ve využívání území obecně. Někteří lidé však dostatečně nechápou, že hodnota přísně chráněných území přírody trvale vzrůstá, neboť jejich počet se na celém světě stále snižuje.

SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY

Silné stránky

Silné stránky regionu spočívají v kvalitě jeho vedoucích představitelů, v krásě a podmanivosti krajiny, v kvalitě a rozmanitosti jeho přírodních ekosystémů, v kulturně historických atraktivitách a zejména v odhodlání tyto kvality dále rozvíjet.

Šumavské děti jsou bystré, energické a citlivé. Je více než zřejmé, že spojíte budoucnost Šumavy právě s mladou generací. Výmluvně o tom svědčí i význam, který přikládáte školám, a které se dnes staly "srdcem" mnoha vašich obcí.

Chráněná území přírody ve Vašem regionu mají tak vysokou přírodovědnou hodnotu, že jejich poznávání a studium bude samo o sobě ekonomickým přínosem. Vědci a jejich studenti mohou představovat významnou skupinu návštěvníků.

Kvalita plánů, které byly zpracovány pro region, je velice dobrá a návrhy v nich obsažené směřují zejména k odstranění nedostatků v oblasti infrastruktury a vybavenosti.

Dnešní nabídku především nenáročného a levného ubytování považují za atraktivní a zajímavou. Jednodušší a méně náročné formy ubytování se také na Šumavu více hodí. Jejich výhodou je i to, že nepředstavují velkou závislost na vnějším kapitálu a jeho kontrole, a mohou být rentabilní i bez toho, že by byly drahé. Tradiční šumavská architektura se vyznačuje především neokázalostí a drobným měřítkem. Rozhodně si zaslouží ochranu tam, kde dosud existuje a její výraz a specifický charakter by měl být respektován i při nové výstavbě. Češi na ni mohou být právem hrdí a není důvod, aby kopírovali a napodobovali architekturu z jiných oblastí. Každá obec by měla iniciovat a podporovat květinovou výzdobu na oknech domů, v zahrádkách i na veřejných prostranstvích.

Slabé stránky

Mezi nejslabší stránky patří zejména kvalita řízení a služeb v některých ubytovacích a stravovacích zařízeních, nedostatečná úroveň čištění odpadních vod a situace v zásobování vodou (obdobný stav existuje i v mnoha amerických městech a parcích), znečištěné ovzduší v mnoha sídlech jako důsledek lokálního spalování uhlí a nedostatečné kontroly průmyslových aktivit a konečně konflikty mezi nedostatečně dotovaným národním parkem a jeho frustrovanými sousedy a nespokojenými návštěvníky.

Avšak již dnes má každý návštěvník možnost vybrat si z pestré palety aktivit jak pro zábavu, tak pro poučení, přičemž tato nabídka snadno vyváží dosud přetrvávající nedostatky.

Ty je pak možné překonat přijetím některých relativně jednoduchých a finančně nenáročných opatření. Rozpaky, které vyvolávají některé nevhodné aktivity na území parku, biosférické rezervace a chráněné krajinné oblasti, byly již uvedeny dříve. Situaci dále zhoršuje nejistota kolem nedokončené legislativy a neustálé změny politiky (parku), které se projeví i v časté obměně jeho vedoucích pracovníků.

Z ekologického pohledu představují nejslabší stránky regionu: rozsah nepřírodných monokultur, dopad imisního působení a vzrůstající průměrné teploty, dále pak ztráty přirozené fauny z dob, kdy zde žilo mnohem více obyvatel, kteří svou činností přispěli k vyhnutí některých živočichů, a konečně oblast byla vážně poškozena i v důsledku kolektivizace.

Intenzivní zemědělská výroba závisela na těžké mechanizaci a na nadměrném používání hnojiv. Ke ztrátě diversity a ke zničení spojovacích koridorů (kostry ekologické stability) přispěla i destruktivním způsobem prováděná meliorizace na zamokřených plochách.

Rodinné farmy, které by byly pro region nejvhodnější, zatím nemají vedle masivních zemědělských budov a těžké techniky příliš šanci. Přetrvávající nejasnosti v oblasti vlastnických vztahů prozatím odrazují zájemce o citlivé hospodaření.

Na Vaši adresu musím říci, že pokud máte zformulovat rozvojové vize, sdílené s ostatními občany a zaměřené do vzdálenější budoucnosti, jste v tom zrovna tak špatní, jako většina z nás.

Bez takové vize je však možné téměř jakoukoliv akci omluvit a prominout, avšak usilování o lepší kvalitu života Vašich dětí se za těchto okolností stane hrou s nejasnými pravidly.

Existuje nedostatečné podvědomí o podmínkách a vlivech, které působí na přírodní zdroje. Někteří obyvatelé, případně bývalí obyvatelé Šumavy, slepě popírají spojitost mezi působením imisí a vymřením ryb v Černém a Čertově jezeře. Mnoho z nich nechápe, že tento proces dále pokračuje, a to na velice rozlehlém území. Šumava zatím na tomto poli nemá zastánce.

Všeobecně je také nedostatečně chápána důležitost existence rozmanitých přírodních ekosystémů. Se ztrátou diversity lesa se dostavila i ztráta života některých rostlin a reprezentantů fauny. Je tedy možné říci, že původní bohatost a rozmanitost ekosystémů, která zajišťuje a udržuje dynamickou stabilitu, zde dnes není a proto i kůrovec to má o mnoho snadnější.

Člověku, který žije v blízkosti posledních zbytků populace vzácných druhů, se asi zdá směšné říkat, že je třeba přijmout nepohodlí a omezit se jen proto, aby byl zachráněn nějaký nevýznamný druh hmyzu či nějaká rostlina. Pro něho jsou to zcela běžné druhy, a to i přesto, že počet přežívajících jedinců může být už nebezpečně nízký. Představy o zachování minimálních množství populace živočichů, kterou jsou nezbytné pro jejich přežití, se

zdají být lidem cizí. Ale je tomu skutečně tak. A právě tyto druhy rostlin a živočichů, tak vzácné a jinde neexistující, tvoří genetický poklad oblasti.

Z pohledu dalšího rozvoje oblasti existují tři základní alternativy:

- 1) zachování dnešního stavu
- 2) přiměřený rozvoj turistické infrastruktury a služeb, který by zajistil návštěvníkům příjemnější pobyt a současně vytvořil i předpoklady a možnosti lépe se seznámit s národním parkem
- 3) vybudovat zařízení a infrastrukturu, která umožní maximální rekreační využití parku a přinese okamžitý ekonomický efekt, a to bez ohledu na možné dopady na přírodní zdroje, a navíc za situace, kdy nebudou k dispozici potřebné finanční prostředky a nezbytný počet profesionálních pracovníků.

Pokud vezmeme v úvahu dnešní vztahy mezi veřejností, Regionálním sdružením Šumava a správci parku, pak existují jen dvě alternativy:

- 1) destruktivní sestupná spirála konfliktů, probíhající v atmosféře vzájemného neporozumění, podezřavosti a nedostatku komunikace, anebo
- 2) možnost zužitkovat práci, která již byla vykonána k tomu, aby vznikla platforma pro silnou kooperativní spolupráci, na jejímž základě pak bude možné zajistit Šumavě prosperitu, včetně trvalé ochrany jejího přírodního a kulturního bohatství.

Není třeba dále komentovat, která alternativa je lepší. Možnosti jak toho dosáhnout, jsou předmětem doporučení v této zprávě.

DOPORUČENÍ

Trilaterální koncept rozvoje Šumava/Bayerischer Wald/Muhlviertel seznamuje s budoucími rozvojovými možnostmi celé oblasti o rozloze 9 500 km² a s opatřeními, jak těchto společných cílů dosáhnout. Koncept není jistě dokonalý, ale přesto je velice dobrý. Doporučuji Vám, abyste dbali jeho rad a řídili se jeho doporučeními. Má ostatní doporučení v něm nejsou sice obsažena, ale dobře do něj zapadají a mohou napomoci dosažení navrhovaných cílů. Koncept vyzývá k přijetí opatření, které region bezesporu opravdu potřebuje. V závěrečném odstavci doporučuje pořádání “kulatých stolů”, které by se uskutečnily na lokální a regionální úrovni, s cílem “posunout vývoj regionu vpřed a zajistit realizaci navrhovaných projektů”. Toto řešení by nastartovalo cílově orientovaný proces komunikace, v jehož rámci by byly definovány společné postupy a budoucí připomínky, stanoveny priority a koordinovány společné akce. Při přípravě takové akce se vyplatí, aby ji organizoval a řídil objektivní a profesionální moderátor. Následně by mělo probíhat pravidelné vyhodnocování postupu u společně dohodnutých akcí a přijímána operativní opatření, reagující na případné změny podmínek.

Při pořádání “kulatých stolů” je třeba dbát na to, aby

- všichni účastníci měli možnost vyslovovat své názory
- tyto názory skupina správně pochopila
- názory byly syntetizovány do podoby souboru opatření, na nichž se skupina společně dohodne
- u každého návrhu opatření byly specifikovány jednotlivé kroky a stanoven časový harmonogram jejich realizace
- byla identifikována osoba, zodpovědná za realizaci příslušného kroku (úkolů)
- byl jasně a stručně popsán celý postup a dosažené výsledky předány všem účastníkům

Při definování jednotlivých kroků by měly být identifikovány i možné překážky, které bude třeba překonat a označen subjekt, který je podle názoru účastníků za “překážky” zodpovědný (bez ohledu na to, zda je členem skupiny, či nikoliv).

* Usilujte o takovou legislativu, která

- 1) zajistí parku řádné fungování, aniž by byl nucen získávat dodatečné fondy komerční exploatací zdrojů a která
- 2) zabezpečí, že nedojde k rozvoji jakýchkoli aktivit, které by zabránily přirozenému pohybu fauny, způsobily zamoření půdy, ovzduší nebo vody, které by znamenaly invazi cizích druhů, narušovaly přirozený klid či způsobovaly vážné vizuální poškození jeho území. Výkon státní správy v obcích i uvnitř parku by mohl být svěřen okresním úřadům, v úzké spolupráci s odpovědnými pracovníky správy parku za předpokladu, že výše uvedené standardy a podmínky budou zajištěny.

* Usilujte o takové změny hranic parku a jeho vnitřních zón, které by

- 1) zajistily úplnou ochranu jedinečných ekosystémů a kulturních zdrojů
- 2) zabezpečily dostatečný počet vhodných spojovacích koridorů/zelených pásů mezi (územními) jednotkami

- 3) byly dostatečně velké, aby v nich mohly probíhat přirozené ekologické procesy
- 4) oddělily od národního parku jakékoli oblasti, v nichž budou přírodní zdroje ekonomicky exploatovány (s jedinou výjimkou, kterou představují zásahy, zdůvodněné nezbytností zachování integrity ekosystémů).

Většina území v první zóně a velká část území v druhé zóně by měla zůstat v parku a měla by být přísně chráněna. Pokud se zóny v parku mezi sebou rozlišují, pak by důvodem pro toto rozlišení měla být pouze rozdílná míra návštěvníků do těchto území a vybavenost těchto oblastí turistickou infrastrukturou – např. omezený přístup návštěvníků do druhé zóny a přístup návštěvníků do první zóny pouze po vyznačených turistických stezkách.

Těžba dřeva a lovení zvěře, ke kterým nemá na území parku vůbec docházet, by neměla být organizována správou parku. Ničit přírodní zdroje parku by nemělo být dovoleno. Jakákoli kontrola stavu zvířecí populace v parku by měla simulovat přirozený stav; tedy předmětem odstřelu by měla být zvěř, která by se v normálních podmínkách stala kořistí predátorů, a nikoliv trofejní kusy. Maso by měla dostávat charita a nikoliv zaměstnanci parku.

* Zasadujte se o rozvoj společného česko-německo-rakouského programu v oblasti výzkumu, inventarizace a monitoringu. Bez něho totiž není rozumné využívání přírodních zdrojů na území Vašeho parku možné. Poradní skupina pro výzkum, tvořená objektivními a špičkovými odborníky, by měla program každoročně vyhodnocovat zjištěné poznatky písemně zpracovat.

* Spolupracujte s řídícími pracovníky parku na založení účelové organizace “Přátelé Šumavy”, jejíž posláním by měla být jednak výroba některých vysoce kvalitních informačních materiálů a jednak zajištění jejich prodeje. Z výtěžku této činnosti by pak měly být financovány informační, vzdělávací a výzkumné programy parku.

* Podporujte založení neformální skupiny, jejímiž členy budou nositelé různých názorů na význam parku a jeho činnosti. Účast na jednáních a diskusích neformální skupiny by měla být otevřena pro veřejnost. Dbejte na to, aby podněty, které vzešly z těchto debat, nebyly opomenuty či ignorovány.

* Mějte na paměti, že třebaže je přístup návštěvníků v národních parcích USA zakázán pouze do několika relativně malých území, velká rozloha a obtížná dostupnost zbývajících chráněných území, samotná velikost a charakter většiny parků ve skutečnosti zabraňuje většině návštěvníků, aby opustila silnice a turistické stezky. V těchto parcích je mnohem řídkší síť komunikací a stezek, než je tomu u Národního parku Šumava.

* Vyžadujte od vedoucích pracovníků parku, aby vozidla, která se pohybují na komunikacích se zákazem provozu, byla zřetelně označena a aby bylo ze značení patrné, proč tam jsou. Instalace výkonného radiového systému by mohla vést k omezení provozu těchto vozidel v terénu, k úsporám času i peněz. Pokud se i některá další vozidla pohybují na těchto komunikacích, měla by mít povolenky vystavené na viditelném místě.

* Připusťte, že bez ohledu na existenci parku přijíždí do oblasti mnoho turistů, kteří se zajímají především o ty kvality území, kvůli nimž byl park založen (klid, prožitek z ekologicky dynamické přírody v její původní podobě). Pokud bude mít park dobrou pověst, pak počet těchto návštěvníků bude dále narůstat.

* Uvědomte si, že charakter vybavenosti, druh zařízení a služeb přímo “oslovuje” určitý typ návštěvníka a má vliv i na jeho způsob chování v době návštěvy. Méně náročná a skromnější zařízení s sebou přinášejí i citlivější formy využití oblasti. Žádný penzion ani hotel, který se nachází v chráněných územích, nepotřebuje mít o mnoho vyšší počet lůžek, než odpovídá kapacitě autobusu.

V přírodních systémech neexistuje odpad (viz další odstavec). Každý, kdo se pohybuje na území parku, by měl být schopen třídit odpad pro následnou recyklaci. I když dosud neexistuje systém třídění odpadu, je přesto důležité, aby se odpad začal třídit již dnes, a to i za tu cenu, že bude ještě po nějakou dobu skládkován tradičním způsobem.

* Buďte velice opatrní při zpracování “odpadu” z lesa. Tam, kde chráníme přírodní ekosystémy, jsou odumřelé stromy, větve a další přírodní odpad extrémně důležité pro zdravý vývoj těchto ekosystémů. Dokonce i mimo území parku je třeba chápat, že celulóza, odčerpávaná po celé generace, oslabuje les. Nic není “zadarmo”. Nicméně využití pilin a dřevního odpadu z pil z dřevozpracujících závodů pro energetickou potřebu je rozumné.

* Nesnažte se řešit problémy s kůrovcem další těžbou. Pokud je správná poslední teorie, která tvrdí, že kůrovec napadá oslabené stromy na stanovištích, kde je skladba porostu geneticky nevhodná, pak by bylo pravděpodobně

nejlepší ponechat na kůrovci, aby eliminoval nejslabší stromy, namísto toho, abychom kůrovci ulehčili situaci tím, že zintenzivníme těžbu a velkými zásahy dále otevřeme les.

* Jako celek pokračujte v podpoře těch opatření, která zlepšují čištění odpadních vod a kvalitu ovzduší ve Vašich městech a vesnicích. Každé zbývající slabé místo škodí pověsti celého regionu a má tak nepřímo nepříznivý vliv na všechny obce.

* Zabraňte takovému vývoji, který by vedl k dalšímu poškozování území v parku. Dokud nebude území v parku podrobně klasifikováno a vyhodnoceno, pak je třeba chránit i ty plochy, které se dnes zdají být málo významné a atraktivní. A až bude tato klasifikace provedena, pak to, co zůstane mimo, je skutečné minimum, potřebné pro zajištění bezpečnosti ekosystémů. Pokud přistoupíte tu a tam na "malé ústupky", pak pravděpodobně po čase zjistíte, že došlo k nenahraditelným ztrátám.

* Uveďte v život program, který by zajistil nezbytný standard v oblasti stravování a ubytování, a pod jehož hlavičkou a šumavským logem by tyto služby byly dále propagovány a nabízeny. Úroveň těchto služeb by měla být každoročně vyhodnocována.

* Snažte se najít někoho, kdo by zpracoval výukové materiály a výcvikové programy, jejichž cílem by byla lepší informovanost všech, kteří v parku žijí a pracují, o zásadách, úkolech, o politice a přínosech parku.

* Usilujte o zřízení informačních center ve všech hlavních turistických střediscích a nákupních centrech, s každodenní službou, nejméně od 8 do 18 hodin. Zvláště je třeba podchytit pro tuto činnost dobrovolníky. Tato střediska by měla mít k dispozici informační materiály o parku, nabízet podrobnější a specializované mapy a nejnovější informace o možnostech ubytování, stravování a dalších služeb. Postupně by tato střediska měla zajišťovat i rezervace ubytování a inkasovat za tyto služby příslušné provize.

* Pokuste se zajistit, aby byl na Šumavě vybudován telefonní informační systém, umožňující i využívání kreditních a debetních karet.

* Usilujte o vytvoření dobře fungujícího systému veřejné přepravy mezi jednotlivými sídly, se zastávkami v nástupních místech do parku. Tento systém bude pravděpodobně vyžadovat dotace. Pokud však nevznikne, povede to k dopravním zácpám, ke znečištění ovzduší, k ničení přírodních zdrojů, k vysokým individuálním nákladům a v konečném důsledku i k ohrožení turistiky jako takové.

* Podporujte vytvoření systému stravovacích a ubytovacích zařízení kombinovaný s nabídkou služeb pro pěší, cykloturisty a běžkaře. Věnujte pozornost tomu, aby o těchto možnostech byla veřejnost informována prostřednictvím propagačních a informačních materiálů, turistických průvodců a příruček.

* Podporujte zřizování malých odstavných ploch pro jedno auto tam, kde to podmínky dovolí.

Informační tabule by měly být instalovány na začátku každé turistické stezky.

* Usilujte o to, aby vzdušný prostor nad parkem zůstal bez leteckého provozu a podporujte zavádění ekologicky citlivých forem hromadné dopravy. Klid se totiž stává stále více ceněnou hodnotou.

* Povznete se na Vaši netrpělivost a mějte pochopení pro lidi, kteří jsou starší než vy. Mezi nimi totiž najdete ty nejzajímavější "šumaváky". Důchodci mohou působit jako trpěliví a odpovědní informátoři, průvodci a demonstrátoři tradičních aktivit. Hledejte je a ukažte jim, že o ně stojíte.

* Důsledně vyžadujte prvotřídní ochranu přírodních zdrojů. Šumavský národní park by mohl udávat tón i ostatním parkům v České republice a mohl by se zcela vyrovnat nejlepším parkům kdekoli na světě. Pouze taková organizace, která je dlouhodobě schopna demonstrovat prvotřídní péči a ochranu, si získá potřebné uznání, nezbytné k tomu, aby přilákala kvalitní návštěvníky.

* Usilujte o to, aby veškerá území, která by měla být v parku, se stala jeho součástí už dnes. Pokud je třeba přistoupit k ozdravným opatřením, je nezbytné tento postup zdůvodnit a trpělivě jej vysvětlovat veřejnosti. Oblast Boubína a území okolo Černého a Čertova jezera by měla být zahrnuta do národního parku.

SHRNUTÍ

Doporučil jsem Vám řadu opatření, s jejichž pomocí by bylo možné dosáhnout následujících hlavních cílů, na základě uskutečnitelných kroků:

1. Zachovejte přírodní oblasti Šumavy ve své kráse a v ekologicky zdravém stavu. Jde o Vaše životní prostředí a o prostředí Vašich dětí. Mimochodem patří mezi nejcennější a nejhodnotnější na této planetě.
2. Nedopustěte, aby byl Národní park Šumava degradován “drobnými” kompromisy a ztrátou vlastní integrity. Tyto kompromisy a ústupky mají totiž kumulativní povahu a vzájemně se umocňují; mohlo by se stát, že by pak park přestal být hoden svého jména, z že by se tato situace nenávratně dotkla Vašich životů i osudů bezpočtu dalších lidí.
3. Otevřete a aktivně udržujte efektivní komunikační kanály mezi sebou, správou parku, vědeckými pracovníky, obyvateli parku i českými obyvateli v širším slova smyslu a hovořte společně o hodnotách parku i celého regionu.
4. Zajistěte výcvik, který bude zaměřen na zlepšení servisních služeb pro návštěvníky, pro lidi, kteří pracují v menších zařízeních v obcích, které leží v parku a na jeho okrajích.
5. Kontrolujte, vyhodnocujte a známkujte každoročně kvalitu ubytovacích služeb.
6. Zasazujte se o zlepšení veřejné hromadné dopravy.
7. Aktivně podporujte vzdělávání zaměstnanců ve veřejném i soukromém sektoru, působících v regionu, zaměřené na hodnoty parku, jejich správné využívání a seznamte je se základními ekologickými principy, z nichž tyto hodnoty vycházejí.
8. Dbejte na to, aby se zlepšila informovanost; podporujte vydávání jednoduchých informačních prospektů a map, vydejte příručku o národním parku, o biosférické rezervaci a chráněné krajinné oblasti; usilujte o zřízení turistických informačních středisek v hlavních rekreačních střediscích a v nástupních centrech; podpořte vybudování telefonního informačního systému a rezervačního systému. Iniciujte vydávání tištěných a audiovizuálních produktů a jejich prodej s tím, že získané prostředky budou využity pro osvětovou a informační činnost a na financování parku.
9. Využijte doporučení Trilaterálního konceptu jako základní osnovy pro Vaši činnost. Mezi nejdůležitější opatření patří pořádání “kulatých” stolů.

Regionálnímu sdružení Šumava a Národnímu parku Šumava předávám další vzorové materiály, které by jim měly pomoci při naplňování uvedených cílů a opatření.